

Розглянута динаміка зміни норми споживання вугілля для виробництва електричної енергії. Досліджені можливості використання вугілля на виробництво електричної енергії на перспективний період. Зроблена оцінка вугільних покладів Угорщини і можливості їх використання.

Ключові слова: паливо, норми витрати, економічна ефективність, виробництво електроенергії, вугілля.

Рассмотрена динамика изменения нормы потребления угля для производства электрической энергии. Исследованы возможности использования угля на производство электрической энергии на перспективный период. Произведена оценка угольных залежей Венгрии и возможности их использования.

Ключевые слова: топливо, нормы расхода, экономическая эффективность, производство электроэнергии, уголь.

УДК 338.45:658.27

Д.В. БЕЗУГЛА, магістр, НТУ «ХПІ», Харків

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Досліджено статистичні показники інноваційної діяльності промислових підприємств Харківської області у період 2000-2011 років. Виявлені певні тенденції зміни чисельності інноваційно-активних підприємств, впровадження ними нових технологій та забезпечення фінансування інновацій. Запропоноване створення Державного інформаційного банку інноваційних бізнес-проектів як механізму підвищення ефективності інноваційної діяльності на загальнодержавному рівні.

Ключові слова: промисловість, інновації, технології, впровадження, ефективність, управління, інвестиції.

Вступ. Визначальною тенденцією розвитку світової економіки є неупинний розвиток інноваційних процесів і забезпечення, на цій основі, конкурентоздатності товарів, робіт та послуг. Це стосується як окремих підприємств і країн, так і міждержавних інтеграційних утворень на світових ринках виробництва і збуту. Підвищення ефективності інноваційної діяльності, впровадження ресурсозберігаючих технологій, виробництво нових видів продукції є актуальною проблемою сучасного розвитку економіки України, особливо з урахування кризових явищ у фінансово-інвестиційній сфері і рецесії у економіках провідних держав.

© Д.В. Безугла, 2013

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз досліджень і публікацій із зазначеної вище проблеми свідчить про наступне. У роботі [1] колективу провідних науковців у сфері інновацій за редакцією проф. П.Г. Перерви, проф. М.І. Погорелова, проф. С.А. Меховича, проф. М.І. Ларки досліджено фундаментальні проблеми підвищення ефективності інноваційної діяльності, в тому числі за рахунок брендінгу та створення об'єктів інтелектуальної власності. У дослідженні [2] Захаріна С.В. проведено аналіз основних факторів інноваційної активності промислових підприємств, в тому числі – рівня державного фінансування зазначеної сфери. У статті [3] авторами запропоновано новий механізм розвитку інноваційної діяльності, в тому числі технічного переозброєння виробництва, на основі створення Державного інноваційного консорціуму. Авторами дослідження [4] розроблено механізм фінансово-інвестиційної підтримки науково-технічної та інноваційної діяльності шляхом функціонування Державного банку інноваційного розвитку, який має забезпечувати не кон'юнктурні комерційні потреби бізнес-структур, а створювати належні економічні передумови для проведення фундаментальних і прикладних досліджень інноваційного характеру. У монографії І. Сторонянської та С. Шульц [5] розглянуто шляхи прискорення інноваційних процесів на основі розвитку міжрегіональних інтеграційних науково-технічних зв'язків. Як висновок до аналізу досліджень і публікацій можна зазначити, що існує невирішена частина підвищення ефективності інноваційної діяльності, яка полягає у необхідності створення системних організаційно-економічних механізмів підтримки і розвитку інноваційних процесів з боку державних органів управління.

Мета дослідження, постановка задачі. Метою дослідження є аналіз динаміки інноваційної діяльності промислових підприємств Харківської області, як одного з провідних регіонів у сферах машинобудування, електротехніки, приладобудування та інших важливих напрямків економіки України у період 2000 – 2011 років. Задачею дослідження є розробка рекомендацій та нових організаційно-економічних механізмів підвищення ефективності інноваційної діяльності, що можуть бути реалізовані як на загальнодержавному рівні, так і у роботі усіх інноваційно-налаштованих підприємств.

Матеріали досліджень. Показники динаміки інноваційної діяльності [6,7] за кількістю промислових підприємств Харківської області, що впроваджували інновації у період 2000-2011 років, наведені у таблиці 1.

Аналіз наведених даних свідчить про наступне: загальна кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, становить на початок періоду 96, а на кінець періоду – 139, тобто зростання їх чисельності

становить 44,8%. Водночас, у період 2000-2006 років спостерігається поступове збільшення кількості підприємств (з 96 до 136), надалі виникає дворічний період (2007-2008р.р.) їх різкого зменшення (з 136 до 97, тобто на 28,7%), після чого настає новий період (2009-2011р.р.) підвищення чисельності підприємств (з 97 до 139, тобто на 43,3%).

Таблиця 1 – Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації

Показники	Кількість підприємств по роках звітного періоду							
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Усього	96	82	136	115	97	128	147	139
У тому числі:								
- впроваджували нові або удосконалені технологічні процеси,	35	47	48	41	35	64	103	85
з них								
маловідходні ресурсозберігаючі;	12	22	25	17	18	16	22	17
- освоювали виробництво інноваційних видів продукції,	86	47	40	47	46	48	57	49
з них								
нових машин, устаткування, приладів, апаратів, інших видів техніки	22	17	24	21	19	16	24	26
Реалізовували інноваційну продукцію	107	124	132	101	80	84	83	83

Нерівномірна динаміка кількості підприємств пояснюється тими структурно-економічними процесами, що здійснюються на терені економічного середовища України: зміною форм власності, галузевими особливостями, потребами підвищення конкурентоздатності продукції, численними макро- та мікроекономічними факторами.

Що стосується змісту інноваційної діяльності, то чисельність підприємств, що впроваджували нові чи удосконалені технологічні процеси, збільшилася за період 2000-2011 років з 35 до 85, тобто на 143%. З них впровадженням маловідходних та ресурсозберігаючих технологій займалися на початок звітної періоду – 12, а на кінець періоду – 17 підприємств, тобто збільшення становить 41,7%. Зазначена динаміка відповідає нагальній необхідності впровадження саме таких технологій, які, завдяки економії матеріальних, енергетичних та інших виробничих ресурсів здатні знижувати собівартість продукції підприємств і підвищувати, завдяки цьому, її конкурентоспроможність. Водночас необхідно зазначити, що відсоток підприємств, що впроваджували маловідходні ресурсозберігаючі технології відносно загальної чисельності підприємств за звітний період не збільшився

(у 2000р. – $12/96 = 12,5\%$; у 2011р. – $17/139 = 12,2\%$), що є негативним явищем і свідченням недостатньої ефективності інноваційної діяльності, особливо з урахуванням постійного підвищення вартості усіх видів ресурсів на національному та світових ринках.

Щодо тенденції освоєння виробництва нових видів інноваційної продукції, то простежується негативна тенденція скорочення чисельності підприємств по зазначеному напрямку діяльності з 86 до 49 за період 2000-2011 років, тобто на 43%. Аналіз зазначеного спаду можна пояснити перманентним процесом поступової адаптації підприємств до вимог ринкової економіки з урахуванням обмежених можливостей розвитку інноваційної діяльності на власній дослідно-лабораторній та експериментальній базі, високого рівня зношеності основних фондів, недостатності фінансово-інвестиційних ресурсів, необхідних для проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, в тому числі, шляхом зовнішньої науково-технічної кооперації.

Чисельність підприємств, що освоюють виробництво нових машин, устаткування, приладів, апаратів, інших видів техніки майже не підвищується, – 22 на початок і 26 на кінець періоду. Щодо відсотку зазначених підприємств відносно загальної чисельності тих, що впроваджували інновації, то має місце їх скорочення: $22/96 = 22,9\%$ на початок і $26/139 = 18,7\%$ на завершення періоду, тобто сталося абсолютне зменшення на 4,2%. Така тенденція може бути пояснена тим, що, навіть при наявності розробленої конструкторської і технологічної документації на нові зразки продукції, освоєння їх у виробництві потребує значних коштів: на оновлення основних виробничих фондів, розробку і виготовлення засобів технологічного оснащення, удосконалення системи контролю якості та сертифікацію продукції, захист прав інтелектуальної власності, розробку нових нормативів трудомісткості і форм організації праці.

Чисельність підприємств, що здійснювали реалізацію інноваційної продукції має тенденцію до зниження за звітний період з 107 до 83, тобто скорочення становить 22,4%. Зменшення зазначеного показника пов'язане з дією численних факторів, в тому числі – невідповідністю продукції вимогам міжнародної системи якості ISO, низьким рівнем маркетингових досліджень на ринках певної продукції, недостатньою ефективністю системи збуту продукції та її сервісного обслуговування. Доцільно зазначити також низьку досяжність ресурсів для здійснення договорів поставок продукції, в тому числі – зовнішньоекономічних контрактів.

Показники обсягів фінансування [6,7] інноваційної діяльності у промисловості Харківської області у період 2000-2011 років наведена у таблицях 2 та 3.

Таблиця 2 – Обсяги фінансування інноваційної діяльності у промисловості за період 2000-2007р.р. (у фактичних цінах та % до обсягів)

Джерела фінансування	Обсяги фінансування, тис.грн.				У відсотках до обсягів			
	2000	2005	2006	2007	2000	2005	2006	2007
Усього	188102,9	592036,8	347496,9	277465,6	100,0	100,0	100,0	100,0
у тому числі за рахунок:								
- держбюджету	45,0	5501,0	4435,2	22549,7	0,0	0,9	1,3	8,1
- місцевих бюджетів	-	6109,3	1246,1	1498,0	-	1,0	0,4	0,5
- кредитів	23686,2	10970,0	26790,5	69903,9	12,6	1,9	7,7	25,2
- власних коштів	152369,1	557149,9	311813,2	178348,2	81,0	94,1	89,6	64,3
- коштів вітчизняних інвесторів	3379,9	1235,9	903,2	261,2	1,8	0,2	0,3	0,1
- коштів іноземних інвесторів	1785,0	9873,0	1596,2	4718,9	0,9	1,7	0,5	1,7

Таблиця 3 – Обсяги фінансування інноваційної діяльності у промисловості за період 2008-2011р.р. (у фактичних цінах та % до обсягів)

Джерела фінансування	Обсяги фінансування, тис.грн.				У відсотках до обсягів			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Усього	274835,0	439625,8	525890,2	805957,9	100,0	100,0	100,0	100,0
у тому числі за рахунок:								
- держбюджету	52021,2	29347,1	399,9	60,0	18,9	6,7	0,1	0,0
- місцевих бюджетів	5641,3	-	60,0	713,0	2,1	-	0,0	0,1
- кредитів	22780,9	196,0	7604,5	49050,3	8,3	0,0	1,4	6,1
- власних коштів	193397,2	403572,4	508980,9	745893,3	70,4	91,8	96,8	92,5
- коштів вітчизняних інвесторів	684,6	3255,0	5717,1	5968,9	0,2	0,7	1,1	0,7
- коштів іноземних інвесторів	309,8	1593,5	2625,8	4272,4	0,1	0,4	0,5	0,5

Аналіз даних, наведених у таблицях 2 та 3, свідкує: загальні обсяги фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств збільшилися за період 2000-2011 років з 188102,9 до 805957,9 тис.грн., тобто у 4,3 рази. Водночас необхідно зазначити, що динаміка обсягів фінансування є нерівномірною: так період 2006-2008 років є спадаючим відносно попередніх років зростання (2008 рік відносно 2005р. становить лише 42% обсягів), а наступний період, по 2011р. включно, є ділянкою поступового підвищення обсягів фінансування (2011 рік відносно 2008р.

дає зростання обсягів у 2,9 разів). Така тенденція, певною мірою, є відзеркалення як внутрішніх соціально-економічних процесів в Україні (зокрема, змін урядових концепцій економічного розвитку, нестабільністю політичної ситуації у державі), так і наростанням світових кризових явищ, які негативно позначилися на функціонуванні бюджетної та фінансово-кредитної систем держави.

Відсоткова структура обсягів фінансування інноваційної діяльності є наступною. Фінансування з держбюджету досягло максимального значення у 2008 році (18,9% від загалу, тобто 52021,2 тис.грн.), але у наступний період знизилося до мінімуму 60,0 тис. грн., тобто близько 0% від загалу у 2011 році.

Фінансування за рахунок коштів місцевих бюджетів є вкрай нерівномірним, з максимальним значенням у абсолютних цифрах у 2005 році (6109,3 тис.грн.) і з відсотковим максимумом 2,1% у 2008р. Незначні обсяги фінансування з місцевих бюджетів свідчать про їх інвестиційну неспроможність, націленість на вирішення обмежених інноваційних проектів локального (міського, обласного) характеру.

Відсоткова структура кредитних ресурсів свідчить про поступове зменшення їх обсягів, що залучаються підприємствами для інноваційної діяльності. Так у період 2000-2007 років середній за роками відсоток залучених кредитів становив 9%, а у наступний період 2008-2011 років він скоротився до 4%. Така тенденція відбиває зниження досяжності кредитних коштів для промислових підприємств внаслідок високих банківських ставок, необхідності надання достатніх гарантій, нестабільності валютних курсів.

Статистичні дані свідкують, що основним джерелом фінансування інноваційної діяльності є власні кошти підприємств (прибуток, амортизація тощо). У період 2000-2007 років середній відсоток власних коштів становить 82,3%, а у межах 2008-2011 років він підвищився до 87,9%. Це є свідченням певного збільшення прибутковості вітчизняних підприємств та їх прагнення до розвитку на власній фінансово-інвестиційній базі в умовах обмеженості інших джерел фінансування.

Щодо участі вітчизняних інвесторів у розвитку інноваційної діяльності, то відсоток їх коштів за період 2000-2011 років скоротився з 1,8 до 0,7%, тобто у 2,6 разів. Це відбиває низький рівень довіри інвесторів до можливостей одержання належних дивідендів по вкладених ними інвестиціях в умовах нестабільного економічного середовища, частих змін нормативно-правової системи, а також враховує таке негативне явище, як латентне рейдерство.

Вкладення іноземних інвесторів є також вкрай незначними: у загальній структурі фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України їх середній відсоток за період 2000-2011 років становить лише 0,8%, причому показник 2011р. (0,5%) зменшився відносно аналогічного показника 2000р. (0,9%) на 44%. Зазначена тенденція відбиває незацікавленість іноземних інвесторів у розвитку

саме виробничого сектору нашої держави внаслідок несприятливого інвестиційного клімату. Для таких інвесторів більш привабливими є низькотехнологічна сировинна сфера, а також залучення наших кваліфікованих спеціалістів, переважно з ІТ – технологій, до роботи у складі іноземних фірм, тобто імпорт вітчизняного інтелектуального потенціалу.

Результати досліджень. Проведене дослідження динаміки інноваційного розвитку промислових підприємств Харківської області виявило певну негативну тенденцію зниження ефективності зазначеної сфери. Для підвищення ефективності інноваційної діяльності як на загальнодержавному рівні, так і на рівні регіонального розвитку, необхідне, на наш погляд, удосконалення організаційно-економічних механізмів системного державного впливу. Для вирішення означеної проблеми нами пропонується наступне.

Ефективний вплив на розвиток інноваційної діяльності має передбачати дію одночасно кількох ринкових організаційно-економічних механізмів. Зокрема нами було запропоноване [4] створення Державного банку інноваційного розвитку, який повинен виконувати функції центральної фінансово-кредитної установи держави з підтримки фундаментальних та прикладних досліджень і розробок, що проводяться інноваційно-спрямованими організаціями і підприємствами усіх форм власності. У сучасних умовах посилення світових фінансових кризових явищ така пропозиція набуває особливо-актуального значення для розвитку та захисту вітчизняного ринку інтелектуальних ресурсів і їх використання у виробничому секторі економіки. Ще одним важливим механізмом впливу держави на розвиток інноваційних процесів і підвищення їх ефективності може стати, на наш погляд, створення Державного інформаційного Банку (ДІБ) інноваційних бізнес-проектів, у якому будуть концентруватися дані щодо попиту та бізнес-пропозицій виробничих підприємств та дослідницьких організацій, підприємницьких структур малого і середнього бізнесу, а також приватного підприємництва щодо розробки та реалізації проектів технічного переозброєння виробництва, організації випуску нових видів конкурентоздатної продукції, проведення інших видів робіт та послуг інноваційного спрямування.

На рисунку наведена схема функціонування Державного інформаційного Банку інноваційних бізнес-проектів спільно із Державним банком інноваційного розвитку.

На основі базових інформаційних джерел (від Академії Наук України до галузевих підприємств та організацій) формується база даних ДІБ щодо пріоритетних науково-технічних, соціально-економічних та інших проблем, що потребують свого вирішення. Іншою, зустрічною складовою інформаційної бази є пропозиції бізнес-проектів, розроблених ініціативно підприємницькими бізнес-структурами різних сфер діяльності (від виробничих до сервісних), та поданих до ДІБ. Надалі, шляхом порівняльного аналізу зустрічних інформаційних потоків бази

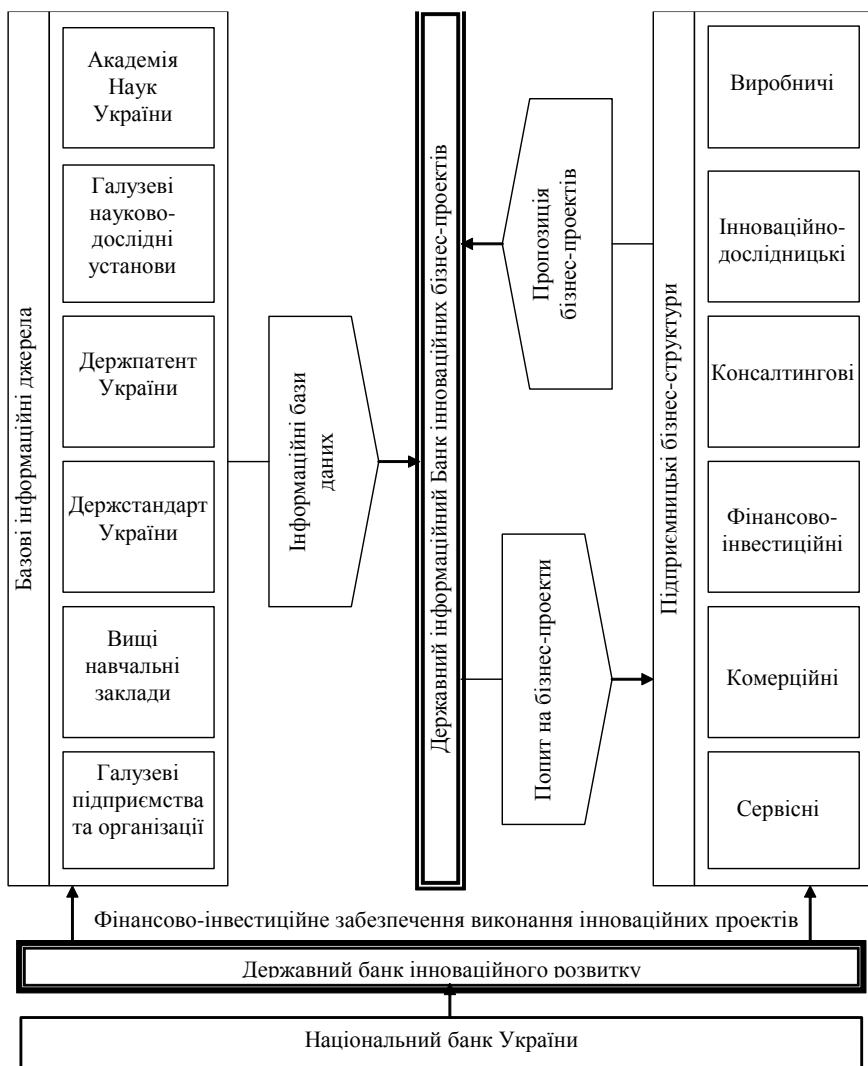

Рисунок – Схема функціонування Державного інформаційного банку інноваційних бізнес-проектів спільно із Державним банком інноваційного розвитку

даних ДІБ, здійснюється відбір найбільш актуальних та обґрунтованих бізнес-проектів. Вони спрямовуються з Державного інформаційного Банку у ринкове інформаційне середовище для задоволення попиту бізнес-структур на участь у реалізації інвестиційно-привабливих бізнес-проектів.

Для забезпечення реалізації інноваційних бізнес-проектів, закладених до баз даних Державного інформаційного банку, пропонується ефективна співпраця ДІБ з Державним банком інноваційного розвитку на основі кредитування, лізингу, цільового державного фінансування та інших ринкових інвестиційних механізмів.

Висновки: 1. Ефективна інноваційна діяльність є визначальним фактором забезпечення конкурентоздатності промислових підприємств і економіки України в цілому.

2. Аналіз тенденцій інноваційного розвитку підприємств Харківської області у період 2000 – 2011 років свідчить про нерівномірність зазначеного процесу і погіршення певних його показників, в тому числі обсягів і структури фінансово-інвестиційного забезпечення, кількості впроваджених ресурсозберігаючих технологій, недостатність державної підтримки інноваційної діяльності промислових підприємств.

3. Для підвищення ефективності інноваційного розвитку у реальному секторі економіки пропонується створення Державного інформаційного банку інноваційних бізнес-проектів, який має функціонувати на основі співпраці із запропонованим нами раніше Державним банком інноваційного розвитку. Зазначена пропозиція є принципово-ноюю у сфері розвитку інноваційної діяльності.

4. Як перспективу подальших досліджень із визначених проблем інноваційної діяльності промислових підприємств можна зауважити на необхідність розробки і створення у ринковому середовищі нових ефективних організаційно-економічних механізмів державної підтримки інноваційних процесів.

Список використаних джерел: 1. Управління інноваційною діяльністю: магістерський курс. Підручник / За ред. проф. *Перерви П.Г.*, проф. *Погорелова М.І.*, проф. *Меховича С.А.*, проф. *Ларки М.І.* – Харків: «Апостроф», 2011. – 623 с. 2. *Захарін С.В.* Інноваційна активність промислових підприємств / Економіка і прогнозування: науково-аналітичний журнал. – 2006. – №3. – С. 80-98. 3. *Сапожніков Е.О., Безугла Д.В.* Організаційно-економічні аспекти технічного переозброєння виробництва // Збірник матеріалів 4-ї міжнародної науково-практичної конференції «Стратегія інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта». – Харків, НТУ «ХПІ», 2012. – с. 89. 4. *Е.О. Сапожніков, Д.В. Безугла.* Тенденції розвитку інноваційної діяльності підприємств Харківської області // Вісник НТУ «ХПІ». Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний процес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2008. – №55 (1), С. 61-66. 5. *Сторонянська І., Шульц С.* Міжрегіональна інтеграція в Україні.

Монографія. Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів: «Арал», 2007. – 292 с. 6.
Харківська область у 2007р. Статистичний щорічник. – Харків: ГУ статистики, 2008. – 590 с. 7.
Харківська область у 2011р. Статистичний щорічник. – Харків: ГУ статистики, 2012. – 635 с.

Надійшла до редколегії 18.01.2013

УДК 338.45:658.27

Організаційно-економічні аспекти інноваційної діяльності підприємств харківської області /Д.В. Безугла // Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 20 (993) - С. 112-121. Бібліогр.: 7 назв.

Исследованы статистические показатели инновационной деятельности промышленных предприятий Харьковской области в период 2000-2011 г.г. Выявлены определенные тенденции изменений численности инновационно – активных предприятий, внедрения ими новых технологий и обеспечения финансирования инноваций. Предложено создание Государственного информационного банка инновационных бизнес – проектов как механизма повышения эффективности инновационной деятельности на общегосударственном уровне.

Ключевые слова: промышленность, инновации, технологии, внедрение, эффективность, управление, инвестиции.

It is investigated statistic indices of innovatory activity the Kharkov district industry enterprises at the period of 2000-2011 years. It is defined certain tendencies to change quantity of innovatory-active enterprises, to introduce by them new technologies and to provide financing of innovations. It is offered foundation the State information bank of innovatory business-projects as the mechanism to rise innovation-activity efficiency at a whole-state level.

Keywords: industry, innovations, technologies, introduction, efficiency, management, investment.

УДК 658.

М.М.ПЕДЕНКО, канд.екоп.наук, доц., «ХСЕІ», Харків

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ЦІНОУТВОРЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розглянуто метод ціноутворення, який би в сучасних умовах господарювання був орієнтований на споживача.

Ключові слова: ціна, ціноутворюючі чинники, ціннісне ціноутворення, функція бажаності, рівень конкурентоспроможності товару.

Вступ. В умовах становлення ринкових відносин цінова політика має бути орієнтована на кінцевого споживача й, відповідно, на забезпечення комбінації ціни і властивостей продукції, що випускається. Найбільш доцільним у ринкових умовах господарювання є активне ціноутворення, при якому через управління цінами досягається потрібна величина продажів і

© М.М.Педенко, 2013